

До **Председателя** на Научното жури
определено със заповед № Р-109-182/15.04.2022 г.
на Ректора на МУ-Варна.

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Росен Господинов Коларов, дм**
МУ гр. Варна, Факултет по дентална медицина, катедра по Орална хирургия
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.2. Стоматология

Докторска програма: „Терапевтична стоматология“

Автор: д-р Александър Иванов Георгиев,

Докторант на самостоятелна подготовка

Катедра: Консервативно зъболечение и орална патология

Тема:

„Влияние на сърдечно-съдовите заболявания и диабета върху денталното лечение“

Научен ръководител: Доц. д-р Миглена Балчева-Енева, д.м. ФДМ, при МУ – гр. Варна, Катедра по „Консервативно зъболечение и орална патология“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящата рецензия е изготвена въз основа Заповед на Ректора на МУ – Варна № Р-109-182/15.04.2022 г., с назначено Научно жури по процедура за публична защита на описания дисертационен труд.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител са в съответствие с чл. 24, ал. 6 и чл. 30, ал. 3 от ППЗРАСРБ, чл. 68, ал. 1 от Правилника за развитието на академичния състав на МУ-Варна и ми бяха предоставени в законноустановения срок.

Докторантът е приложил общо 5 броя публикации, свързани с темата на дисертационния труд, от които 3 публикувани в научни издания и 2 броя представени на научни форуми.

Всички документи са изготвени и представени изрядно.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Д-р Александър Иванов Георгиев, е роден на 17.08.1989 г.

През 2008 г. е приет в Стоматологичен факултет на Медицински университет гр. София. Завършва през 2014 г., като магистър, лекар по дентална медицина.

От 2014 г. и до момента, работи като лекар по дентална медицина в АИПЦДП И. Г. Дентал - ЕООД. От 2015 г. до 2018 г. е работил в Специализирана болница за активно лечение по Лицево-челюстна хирургия – гр. София.

През 2019 г. придобива специалност по „Орална хирургия“.

От 2019 г. е с образование Магистър по „Здравен мениджмънт“, придобито в МУ – София

Д-р Георгиев има общ трудов стаж от 8 години.

Д-р Георгиев членува в:

- Български зъболекарски съюз (БЗС)
- Сдружение на оралните и лицево-челюстни хирурзи в България

Владее английски и немски език на добро ниво.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд разглежда актуален и важен проблем за

стоматологичната наука и практиката. Целта е формулирана ясно, задачите са определени правилно и са изпълнени със съвременни методи на изследване.

4. Познаване на проблема

Сърдечно-съдовите заболявания и диабетът играят съществена роля върху цялостното „здраве“ на човешкия организъм. Нарушената трофика на тъканите в следствие на тези две заболявания води до цялостна промяна във функцията им. „Подмладяването“ на голяма част от хроничните заболявания, в това число ССЗ и диабета, води до все по-голямото им разпространение в популацията. Лечението на тези заболявания се променя динамично във времето.

От друга страна непрекъснато се усъвършенстват лечебните планове и се внедряват нови лекарствени групи. Част от тези медикаменти могат да повишат риска от усложнения по време на дадени манипулации. Такива манипулации в частност са и инвазивните дентални манипулации, а именно имплантологичното и хирургично лечение. То може да бъде свързано с допълнителни хирургични интервенции като екстракция на зъби, костни присадки и други, или може да бъде проведено като самостоятелно инвазивно дентално лечение.

Денталните манипулации се извършват предимно в амбулаторни практики за доболнична дентална помощ. С оглед на това, лечебните стандартни и схеми трябва да съответстват на естеството на работа и оборудването на такъв тип лечебни заведения.

В литературните данни има достатъчно информация както за безпроблемното лечение на болни с тези придружаващи заболявания, така и такава за наличие на по-чести и по-тежки усложнения при тези групи от пациенти. Важно е да бъдат изведени действащи схеми за адекватно лечение на такъв тип болни.

Д-р Георгиев е направил задълбочен критичен анализ на литературата, като е формулирал нерешените проблеми по темата.

В своята разработка д-р Георгиев показва умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

На базата на анализ на проведени до сега научни изследвания по проблема логично е изведена целта на научната разработка, а именно:

”Да се съпостави успеваемостта на инвазивното денталното лечение при болни със сърдечно-съдови заболявания, диабетно болни и здрави пациенти“

Изложението е написано на добър научен език.

5. Методика на изследването

Реализирането на целта е постигнато чрез изпълнението на четири основни задачи, а именно:

1. Да се изгради профил на пациента, нуждаещ се от инвазивно дентално лечение, по отношение на възраст, пол и клинично здраве.
 2. Да се изследва успеваемостта на инвазивното лечение при здрави пациенти.
 3. Да се изследва успеваемостта на инвазивното лечение при болни със ССЗ и антикоагулантна/антиагрегантна терапия или антикоагулантна /антиагрегантна терапия.
 4. Да се изследва успеваемостта на инвазивното лечение при пациенти с диабет
- Така формулирани, задачите дават възможност целта да бъде доказана.

Логичната единица на изследването е инвазивна дентална манипулация. То е проведено при 95 пациента, с общ брой от 325 инвазивни манипулации:

Подбор на пациенти и дизайн на изследването:

Проучването включва мъже и жени, разпределени във възрастови групи според СЗО. Участниците се намират във възрастовите групи от 18-44 до 75-89 години. Няма участници в групата под 18 години, както и такива в групата над 90. Подбрани са участници с оплаквания за загуба на един, няколко или всички зъби, както и такива с предстояща загуба на един, няколко или всички зъби, на които предстои възстановяване на липсващите зъби в зъбната редица с имплантати и такива на които предстои инвазивно дентално лечение. Не се включват лица с психични заболявания. Пациентите са разделени в три условни групи – клинично-здрави, пациенти със заболявания на ССС, приемащи антиагреганти или антикоагуланти и диабетици. За клинично-здрави се приемат тези, които са без продружаващи заболявания (открити по-рано или преди провеждането на интервенциите) и не приемат системно медикаменти – те са контролни лица.

По задача 1 са включени 42 пациента, на които е проведено инвазивно дентално лечение. Двадесет и двама (22) от участниците са лица от женски пол, 20 – лица от мъжки пол. Жените преобладават, но разликата не е статистически значима.

По задача 2 са проведени 83 манипулации на 22-ма здрави контролни пациенти, които не съобщават за хронични заболявания, като и за системен прием на медикаменти. Тези пациенти се явяват и „отправна точка“ за успеваемостта на лечението за научното изследване. При тях не са очаквани обстоятелства от общ характер, които да доведат до

промяна в успеха на инвазивното лечение. Освен проследяването е извършен и подробен анализ на кръвните изследвания.

По задача 3 са проведени 216 манипулации на 20 пациенти със ССЗ, които приемат системно антитромботичен или антикоагулантен медикамент. Оперативните интервенции са поставяне на зъбни импланти и/или други инвазивни манипулации. Според терапията при тези пациенти се разглеждат различни съвременни лечебни подходи и се отчита тяхната успеваемост. Както при задача 2 и тук се отчитат подробно кръвните показатели на пациентите. Част от показателите се изследват според типа на приеманите антитромботични или антикоагулантни медикаменти.

По задача 4 са проведени 125 манипулации на 11 пациенти с диабет, които приемат системно медикамент за намаляване на стойностите на кръвната захар. При това изследване пациентите са диабетици с добър и умерен контрол на кръвната захар. Няма пациенти с лош гликемичен контрол, тъй като при тях не се препоръчва провеждането на рутинни хирургични интервенции.

Броят логични единици (в случая пациенти и проведени инвазивни дентални процедури), необходими за клинично проучване за докторска дисертация, са достатъчни за формулирането на изводи с добра научна стойност.

В дисертационния труд са използвани клинични, параклинични, лечебни и статистически методи за изследване. Чрез избраните методи е постигната целта и е получен отговор на поставените задачи.

Клиничният материал, избран за изпълнението на поставените основна цел и задачи, е напълно достатъчен за разработването на дисертационен труд.

Единици на наблюдението: дентален пациент, инвазивна дентална манипулация, кръвени изследвания.

Признаците на наблюдението са:

- Пол и възраст на пациентите;
- Проведено инвазивно дентално лечение;
- Пациенти със ССЗ;
- Пациенти с диабет;
- Пациенти приемащи антиагреганти или антикоагуланти.

Време на наблюдението:

Пациентите са изследвани и лекувани в периода 2018г – 2021г.

Мястото на наблюдението е реализирано в АИППДП И. Г. Дентал - ЕООД

При изпълнението на поставените задачи са използвани следните методи на анализ на получените данни:

Статистически методи за анализ на данните:

Данните са обработени посредством програмите Microsoft Excel. За ниво на значимост се приема $p \leq 0.05$. Използвани са:

- Първата фаза на статистическото изследване се състои в описателен анализ на всички променливи.
- Следваща стъпка е сравнение на непрекъснатите променливи по отношение на категорична променлива за двете групи популации (пациенти с придружаващи заболявания и контролна група)
 - Графичен анализ – за визуализация на изображения (Microsoft Excel)
 - Алтернативен анализ – за съпоставка на величини и изчисляване на проценти
 - Корелационен анализ – за оценка наличието на линейна зависимост между количествени признаци; изчислява се коефициент на корелация на променливите и непроменливи величини.
 - Вариационен анализ – за изчисляване на стандартно отклонение
 - Определяне на средни аритметични величини, стандартни отклонения, репрезентативна грешка
 - Променливите са сравнени в проценти.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд:

Дисертационният труд съдържа 171 стандартни страници и е онагледен с 46 таблици и 27 фигури. Представени са 4 приложения към дисертационния труд. Библиографията се състои от 172 източника, от които 4 на кирилица и 168 на латиница.

Резултатите са изчерпателно и коректно описани, анализирани и интерпретирани.

Дисертационният труд завършва с изводи, основани на резултатите, обсъждането и направените обобщения от проучването.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертационният труд са очертани следните приноси с теоретичен и научно-приложен характер, както следва:

Приноси с научен характер

1. Извършен е задълбочен анализ на епидемиологичните, етиологичните и клинични аспекти на лечението на здрави пациенти и такива със сърдечно-съдови заболявания и диабет.

2. Извършен е анализ на резултатите от проведените кръвни изследвания на пациенти с различни основни заболявания, като са отчетени променливите стойности по пол и възрастови групи:

Приноси с приложен характер

1. Предложен е протокол за лечение чрез инвазивни дентални манипулации на пациенти със сърдечно-съдови заболявания и провеждана антитромботична или антикоагулантна терапия.

2. Предложен е протокол за лечение чрез инвазивни дентални манипулации на пациенти с диабет тип 2:

Приноси с потвърдителен характер

1. Потвърдено е твърдението, че лечението на болни на антитромботична или антикоагулантна терапия може да бъде предиктабилно и съпоставимо с това на „зdravi“ пациенти при спазване на определени мерки.

2. Потвърдено е твърдението, че лечението на болни с диабет може да бъде предиктабилно и съпоставимо с това на „зdravi“ пациенти при спазване на определени мерки.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са пет научни публикации, от които две участия в научни форуми и три публикации в научни издания, като д-р Георгиев е първи автор и в петте от тях, а именно:

Участия в научни форуми:

Публикации:

2. Георгиев А, Балчева М. Пациенти с артериална хипертония – влияние на приеманите медикаменти върху предстоящо дентално-хирургично лечение. Варненски медицински форум. 2020;9(2):177-81 // Georgiev A, Balcheva M. Patients with hypertension – influence of hypertension therapy on the impending dental surgical treatment. Varna medical

Отпечатани са в престижни списания, като получените в тях резултати

удовлетворяват количествено и качествено законовите изисквания за дисертационен труд.

9. Лично участие на докторанта

Проведените изследвания и наблюдения на пациенти и произтичащите от тях изводи и приноси в дисертационния труд приемам за лично дело на автора.

10. Автореферат

Авторефератът съдържа 58 страници, онагледен е с 26 фигури и 9 таблици. Отражава коректно същността на проучването и резултатите, постигнати в дисертацията. Направените изводи са отразени в него.

Изготвен е съгласно изискванията на ЗРАСРБ и нормативната уредба на МУ – Варна. Отражава съдържанието на дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки

Предоставеният ми комплект материали от дисертацията са пълни и в съответствие със ЗРАСРБ и правилника за прилагането му, както и с Правилника на МУ – Варна. Нямам забележки и препоръки.

12. Лични впечатления

Д-р Александър Георгиев е изграден, като лекар по дентална медицина с подчертано клинично мислене. Притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по специалността. Предоставеният ми текст, показва задълбочено познаване на проблема и ми дава основание да го приема за негово лично дело.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на д-р Георгиев да оформи и публикува дисертационния си труд, като монография. Така трудът му би бил по-достъпен до колегите, ежедневно работещи по този проблем.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предоставеният ми за рецензиране дисертационен труд от д-р Александър Иванов Георгиев, докторант на самостоятелна подготовка на тема „**Влияние на сърдечно-съдовите заболявания и диабета върху денталното лечение**“ приемам за завършен.

Отговаря на изискванията на ЗВО, ЗРАСБ, Правилника за прилагане на ЗРАСБ и Правилника на МУ-Варна.

Темата на труда е актуална и добре подбрана.

Литературният обзор е изчерпателен и дава ясна представа за съвременното състояние на разглеждания проблем. Завършва с критичен анализ, който е добра основа за проведените изследвания.

Въз основа на анализ на проведени до сега научни изследвания е изведена целта на научната разработка. Поставените задачи дават възможност тя да бъде доказана.

Клиничният материал и направените проучвания представляват интерес за стоматологичната наука и практика. Получените резултати в дисертационния труд, тяхното интерпретиране, както и представените публикации, свързани с него, приемам за лично дело на автора.

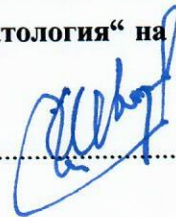
Дисертационният труд показва, че докторантът д-р Георгиев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по специалността, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на всичко отбелязано тук, приемам за изпълнени изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ – Варна. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на МУ – Варна.

В заключение: убедено давам положителна оценка на дисертационния труд на тема „Влияние на сърдечно-съдовите заболявания и диабета върху денталното лечение“ и ще гласувам с „ДА“ за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ по научна специалност „Терапевтична стоматология“ на д-р Александър **Иванов Георгиев.**

5.06. 2022 г.

Рецензент:

(проф. д-р Росен Господинов Коларов, дм)